

РОЛЬ ОБЛІКУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ В УПРАВЛІННІ ДІЯЛЬНОСТІ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ

Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу

Анотація. У дослідженні розглянуто теоретичні засади та практичні аспекти обліку та оподаткування діяльності фермерських господарств в Україні, а також визначено їх роль в управлінні підприємством. Проаналізовано особливості обліку та оподаткування у контексті сільського господарства, враховуючи чинне законодавство та вимоги національних стандартів бухгалтерського обліку. Особливу увагу приділено організаційно-методичному забезпеченню обліку та питанням оподаткування фермерських господарств, що мають значний вплив на їхню фінансову стабільність та розвиток.

Ключові слова: облік; оподаткування; управління, фермерські господарства; сільське господарство; національні стандарти бухгалтерського обліку; Податковий кодекс України.

Abstract. The research examines the theoretical principles and practical aspects of accounting and taxation of farming activities in Ukraine and their role in enterprise management is also defined. The author analyzes the peculiarities of accounting and taxation in the context of agriculture, taking into account the current legislation and requirements of national accounting standards. Special attention is paid to the organizational and methodological support of accounting and taxation issues for farming enterprises, which significantly influence their financial stability and development.

Keywords: accounting; taxation; management, farming enterprises; agriculture; national accounting standards; Tax Code of Ukraine.

Облік і оподаткування відіграють значну роль в управлінні аграрними підприємствами з метою інформаційного забезпечення стабільності їхнього фінансового стану. Ведення бухгалтерського обліку на сільськогосподарських підприємствах агропромислового комплексу з урахуванням багатьох особливостей ґрунтується на раціональності і правильності його організації [1, с. 45]. Сільське господарство має особливості, які впливають на облік і оподаткування. Однією з них є сезонність виробництва, яка створює необхідність у системі обліку, що дозволяє точно відображати фінансові результати за певні періоди часу. Крім того, специфіка сільськогосподарської діяльності полягає в значному використанні оборотних засобів, які потребують систематичного контролю та обліку. Внутрішньогосподарські підрозділи фермерських господарств виконують роботи і надають взаємні послуги один одному й одночасно значна частина готової продукції знову використовується у процесі виробництва – насіння на посів, корми для годівлі тварин, переробка сільськогосподарської продукції, є операції, коли готова продукція рослинництва використовується для годівлі тварин, а продукція тваринництва не тільки реалізується, а й використовується для рослинництва.

Для успішного функціонування системи обліку у сільському господарстві необхідне відповідне організаційно-методичне забезпечення. Це включає розробку стандартів обліку, методик визначення собівартості продукції, а також налагодження ефективної системи збору та аналізу облікової інформації. Зокрема, національні стандарти бухгалтерського обліку, встановлені Міністерством фінансів України, визначають порядок обліку сільськогосподарської діяльності та вимоги до фінансової звітності підприємств цієї галузі [2, 3].

Особливості оподаткування фермерських господарств включають в себе питання визначення об'єктів оподаткування, використання спеціальних податкових режимів та оптимізацію податкових платежів. Згідно з чинним законодавством України, фермерські господарства можуть користуватися спрощеною системою оподаткування або застосовувати пільгові податкові режими.

Ст. 1 Податкового Кодексу України визначає загальну мету і головні принципи оподаткування в Україні, урегульовує відносини, що виникають у сфері справляння податків і зборів та закладає основи для подальшого розгляду конкретних положень з оподаткування [4].

Оподаткування господарської діяльності фермерських господарств характеризується низкою особливостей порівняно з іншими комерційними підприємствами: існують спеціальні програми підтримки для фермерських господарств, які можуть включати в себе податкові пільги, субсидії або інші види фінансової допомоги [5]; фермерські господарства часто використовують природні ресурси, такі як земля, вода та ліси – оподаткування цих ресурсів має специфічні правила і ставки згідно вимог Податкового Кодексу України. Так платниками земельного податку є власники земельних ділянок, земельних часток (паїв) та землекористувачі, а об'єктами оподаткування – земельні ділянки, які перебувають у власності або користуванні, та земельні частки (паї), які перебувають у власності [стаття 269-270, 4]. Плату за землю сплачують безпосередньо власники землі та землекористувачі. Термін сплати – з дня виникнення права власності або права користування земельною ділянкою. Юридичні особи, які засновані громадянами України або юридичними особами України, мають право набувати у власність земельні ділянки для здійснення підприємницької діяльності шляхом внесення земельних ділянок її засновниками до статутного (складеного) капіталу фермерського господарства. Право власності на земельну ділянку, а також право постійного користування та право оренди земельної ділянки виникають з моменту державної реєстрації цих прав. Фермери можуть користуватися спеціальними податковими ставками або пільгами на оподаткування виробництва сільськогосподарської продукції. Діяльність фермерських господарств має сезонний характер, залежно від вирощування культур чи тварин. Це може впливати на час і спосіб подачі податкової звітності та сплати податків. Фермерські господарства часто мають значні витрати на придбання насіння, добрива, обладнання, утримання тварин та інші виробничі потреби. Деякі з цих витрат підлягають амортизації або мають пільги з оподаткування. Розмір фермерського господарства може впливати на податкові обов'язки. Фермерські господарства повинні дотримуватися правил податкової звітності, включаючи подачу річних податкових декларацій та дотримання строків оплати податків.

Так фермерські господарства згідно вимог Податкового Кодексу України можуть використовувати загальну чи спрощену систему оподаткування. Загальну систему оподаткування доцільно використовувати фермерським господарствам з суттєвими витратами господарської діяльності, оскільки базою оподаткування є чистий дохід, то чим більші витрати, тим менший податок на прибуток. Якщо річний дохід підприємства становить менше, ніж 20 млн грн, то декларацію на прибуток потрібно подавати раз в рік, в іншому випадку – щоквартально. На спрощеній системі оподаткування фермерські господарства звільнені від оплати певних податків і зборів. Юридичні особи також мають право обирати спрощену систему оподаткування, якщо відповідають критеріям доходу та сфери діяльності, оптимальною буде третя або четверта група.

Проте, необхідно враховувати не лише чинне законодавство, а й розуміти реальні виклики, з якими стикаються фермерські господарства в процесі своєї діяльності, для того щоб розробляти ефективні податкові стратегії, що сприяють їхньому розвитку, і особливо в повоєнний період.

Отже, сільське господарство відіграє ключову роль у забезпеченні продовольства та економічного розвитку України. Облік та оподаткування в сфері фермерської діяльності є важливими аспектами для ефективного управління аграрними підприємствами та забезпечення стійкості їхнього фінансового стану. У цьому дослідженні аналізуються роль обліку та оподаткування в управлінні аграрними підприємствами, організаційно-методичне забезпечення обліку та особливості оподаткування господарської діяльності фермерських господарств.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Садовська І. Б., Бабіч І. І., Нагірська К. Є. Організація обліку і оподаткування у фермерських господарствах в контексті професійного бухгалтерського судження. *Accounting and Finance*, № 4 (86). 2019. С. 45-53. URL: <https://afj.org.ua/pdf/698-organizaciya-obliku-i-opodatкування-u-fermerskih-gospodarstvah-v-konteksti-profesijnogo-buhgalterskogo-sudzhennya.pdf> (дата звернення 26.01.2024).
2. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 № 966-XIV. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua> (дата звернення 24.01.2024).

3. Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку, затвержені Наказами Міністерства фінансів України. URL: <https://mof.gov.ua/uk/nacionalni-polozhennja1> (дата звернення 25.01.2024).

4. Податковий кодекс України: Закон України від 2 грудня 2010 р. № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення 25.01.2024).

5. Надання кредитів фермерським господарствам: бюджетна програма Українського державного фонду підтримки фермерських господарств (Укрдержфонд) на отримання фінансової підтримки фермерськими господарствами для провадження виробничої діяльності та диверсифікації виробництва / Електронний ресурс. URL: <https://minagro.gov.ua/news/ukrderzhfond-ogoloshuye-konkurs-na-otrimannya-finansovoyi-pidtrimki-fermerskimi-gospodarstvami> (дата звернення 29.01.2024).

Степанюк Ольга Сергіївна, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів, обліку та оподаткування Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу, Івано-Франківськ, email: stepoljas@gmail.com

Olha Stepaniuk, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Finance, Accounting and Taxation of the Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas, Ivano-Frankivsk, email: stepoljas@gmail.com

Шкільна Софія Ігорівна, магістр другого року навчання за ОПП «Облік і оподаткування» Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу, Івано-Франківськ

Sofia Shkilna, master of the second year of study at the Program "Accounting and Taxation" of the Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas, Ivano-Frankivsk.